

JAKT PÅ ULV I NORGE

Hefet er utgitt av Norges Jeger- og Fiskerforbund i samarbeid med Norsk institutt for naturforskning (NINA), som sammen med Direktoratet for naturforvaltning også har bidratt økonomisk til prosjektet. Produktansvarlig/forfatter: Scott Brainerd, Dagh Bakka og Hans Christian Pedersen.

Foto: Staffan Widstrand (forside, s. 3, 4, 20, 34), Åke Aronson (s. 8, 36), Dagh Bakka (s. 22, 26, 30) og Torgeir Skancke (s. 24, 32, 33), Åsgeir Størdal (s. 7).

Illustrasjon: Lars Jäderberg (s. 33).

FORORD

NJFF ønsker en forvaltning av våre rovdyr mest mulig på linje med forvaltning av andre dyrearter, og har lagt til grunn at våre roviltarter har vært og fortsatt vil være en del av vår fauna. Arbeidet med å sikre naturgrunnlaget som leveområder for våre vilt- og fiskearter, er sammen med arbeidet for å sikre allmennhetens adgang til jakt og fiske, NJFF's hovedoppgave. Vi skal ta vare på naturens mangfold og sikre at allmennheten kan høste av naturens produksjonsoverskudd i form av jakt og fiske. NJFF stiller krav om at det skal åpnes for høsting av bestandene av våre store rovdyr gjennom jakt når forholdene tilsier dette. Dette er i tråd med vårt generelle syn om en bærekraftig høsting av våre viltarter. Et prinsipp NJFF fikk gjennomslag for da Stortinget behandlet rovtviltspørsmålene i 2004. Her kan det sies at man har oppnådd en tilfredsstillende ordening som både ivaretar jaktinteresser og en bærekraftig artsforvaltning av de store rovdyrene. Det er jegerens jobb å forvalte rovdyrbestandene våre gjennom jakt, og i denne sammenheng er det viktig at man har gode kunnskaper om artenes biologi, levesett, atferd og lovlige jaktformer.

Vi ønsker dere lykke til med jakta, og håper dette hefte vil være til nytte i denne sammenheng!

Hvalstad, desember 2005

Bjarne Oppegård

Generalsekretær, NJFF

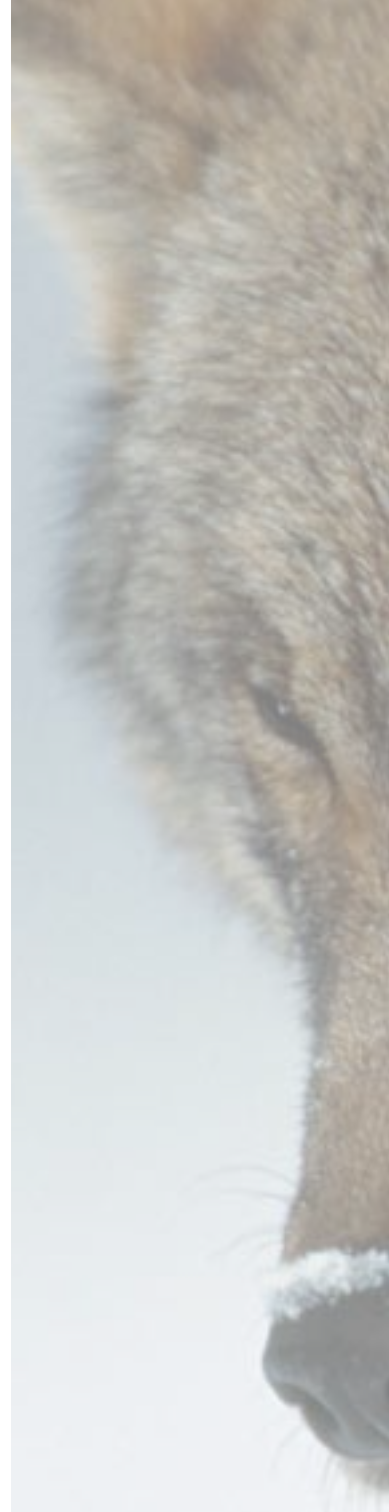
Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) er den største forskningsinstitusjonen som er involvert i viltforskning i Norge, og har vært involvert i forskning på store rovdyr helt siden instituttet ble stiftet i 1988. NINA-forskere, i samarbeid med kolleger fra andre institutter, driver feltbasert forskning på ulv, bjørn, gaupe og jerv. I tillegg har NINA hovedansvaret for det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr. NINA har som oppgave både å produsere ny kunnskap og formidle forskningsresultater til et bredt publikum. I denne sammenheng, har NINA gjennomført den faglige kvalitetssikringen av fakta-informasjonen om biologi og økologi til de store rovdyrartene i denne hefteserien.

Som forskningsinstitusjon har NINA som oppgave å formidle kunnskap til alle aktører med interesse i forvaltning av de store rovdyrene, herunder norske jegere. NINA som sådan står som en nøytral leverandør av kunnskap som kan brukes til en bedre forståelse av naturen og organismer til nytte for alle med interesse i dette fagfelt. Som kunnskapsleverandør tar NINA ikke stilling for eller imot jakt, men vi tror det er viktig at forskningsresultatene våre blir tilgjengeliggjort overfor de som forvalter og driver jakt på de store rovdyrartene. Vi er derfor glad for denne muligheten til å samarbeide med NJFF i dette hefteserie som et ledd i vårt informasjonsvirksomhet overfor allmennheten og norske jegere spesielt.

Trondheim, desember 2005

Norunn S. Myklebust

Forskningsdirektør, NINA

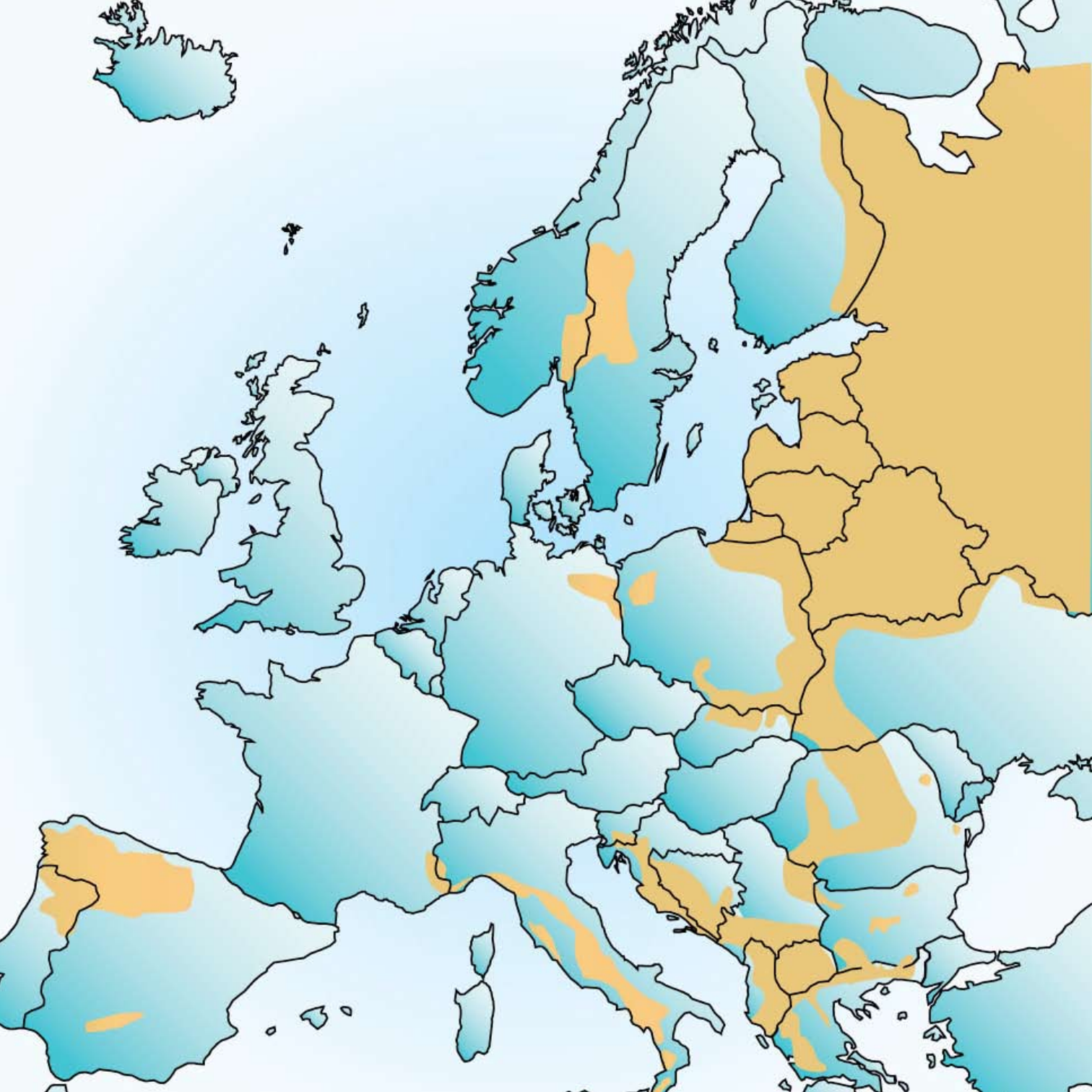

INNLEDNING

Jakt på store rovdyr har lange tradisjoner i vårt land. Allerede da de første nordmenn vandret inn i Norge etter istiden, ble det jaktet på de store rovdyrene – jerv, ulv, gaupe og bjørn. Disse var viktige som ressurs, spesielt pelsen, men også i noen grad kjøttet. I den urgamle jegerkulturen hadde disse dyrene en hedersplass fordi steinaldersmennesket beundret deres styrke, sluhet, utholdenhet og intelligens. Frykt spilte også inn, spesielt når det gjaldt bjørnen, som kunne være direkte farlig for mennesker som kun hadde primitive våpen å forsvare seg med. Derfor var en jeger som kunne overliste slike dyr spesielt ansett i den gamle steinalderskulturen.

Først da nordmenn ble bønder registrerte man en holdningsendring overfor de store rovdyrene. Da sau, kyr, hester og fjærkre, ble tatt av nærgående rovdyr som trakk til gårdsbrukene, kom mennesket for første gang i direkte konflikt med de store rovdyrene. En konflikt som skulle vedvare i flere tusen år. Samtidig kom store rovdyr også i konflikt med jegerne, først og fremst gjennom konkurransen om matnyttig vilt. På midten av 1800-tallet vedtok Stortinget at man skulle utrydde rovviltartene i sin alminnelighet – dette gjaldt både store og mindre rovdyr samt alle rovfuglene. Norge var ikke alene om en slik politikk. Man lyktes så å si å utrydde både bjørn og ulv, og reduserte sterkt bestandene av gaupe og jerv før disse artene ble fredet for ca 30 år siden.

Norge og de andre vestlige land har i dag en felles målsetting om at man skal ta være på det biologiske mangfoldet. Dette innebærer at man forvalter bestandene på en måte som er bærekraftig på sikt. Stortinget har støttet opp om at Norge skal ta sitt ansvar for ulv, bjørn, jerv og gaupe på alvor. Samtidig har Stortinget lagt til grunn at bestandene skal reguleres gjennom jakt. Dermed vil man kunne minske konfliktene, fremheve ressursaspektet, alminneliggjøre rovdyrene, og i noen grad også opparbeide skyhet hos rovdyrene. God kunnskap om rovviltbestandene er viktig for en bærekraftig forvaltning, og jegere kan bidra med viktig lokal kunnskap og kompetanse som en del av beslutningsgrunnlaget i rovviltforvaltningen. Vellykket jakt på store rovdyr er avhengig av god kunnskap om dyrenes levesett, atferd og aktuelle jaktmetoder og lovverk. Det er derfor viktig at norske jegere, som utøvende ledd i rovviltforvaltning, har et godt beredskap i forhold til denne krevende oppgave.

ULVENS BIOLOGI

Ulven er hundens stamfar, og hører hjemme i slekta *Canis* i hundedyrfamilien. Av utseende ligner den mye på hunderaser som grønlandshund, laika eller svensk jämthund, men den bustete halen henger ned, og beina virker lengre og potene større i forhold til kroppstørrelsen. Hodet til ulven er også påfallende stort i forhold til kroppen. Kroppen virker smalere og mer strømlinjeformet enn hos de fleste hunder. I likhet med hunden har ulven 42 tenner. Ulvens tenner og kjever er tilpasset et liv som rovdyr, og egner seg godt både til å nedlegge et bytte og fortære dette effektivt. De kraftige jekslene kan både skjære kjøtt og knuse bein.

Mankehøyden kan være inntil 90 cm, og kroppen er ca 150 cm fra nese til halerot. Halen er lang (ca. 50 cm) og henger ned. Ulvens størrelse varierer noe på verdensbasis. For eksempel er den spanske ulven den samme arten som den i Skandinavia, men den er mindre. Ulver fra nordlige strøk i Nord-Amerika er de største i verden, og kan veie opp til 80 kg, men dette hører til sjeldenhetene. Ulver i våre strøk er forholdsvis store, med en gjennomsnittsvikt for tisper på 40 kg og hannedyr på 50 kg. Valper vokser fort, og allerede ved 6 måneders alder har de tilnærmet voksen størrelse.

Pelsfargen hos ulver varierer også atskillig i ulvens utbredelsesområde. Nord-amerikanske ulver kan være fra snøhvite til kullsvarte, men den grå varianten dominerer. Skandinaviske ulver har som regel en grå grunnfarge som dominerer om vinteren, med grågule og rødbrune skiftninger i sommerpelsen. Svarte dekkhår finner man spesielt på skuldrene og halen mens både buken og beina er lysgrå. Underpelsen er myk og tett og gir god isolasjon mot vinterkulden. Typisk for ulver hos oss er de hvite partiene rundt munnviken, samt svarte lepper.

Ulver har godt utviklede sanser. Synet antas å være like godt som hos oss mennesker, men fargesynet er dårlig utviklet slik som hos hunder. Som hos alle hundedyr er luktesansen meget godt utviklet. Hørselen til ulven er også meget skarp, og man mener at ulver kan høre ulvehyl så langt unna som 10 km i skogsterreng og 15 km i åpent terreng.

Ulver er sosiale dyr, og bruker mange lyder og kroppsspråk for å kommunisere med hverandre. Ulvehylet brukes både for å samle flokken og for å markere et revir overfor andre ulver i et område. Ulver kan også bjeffe når de er opphisset, som for eksempel når de blir overrasket av mennesker eller når de treffer fremmede ulver i reviret sitt. Som hunder kan også ulver knurre og pipe.

Spor og sportegn

Ulven setter hundelignende spor, med et typisk symmetrisk avtrykk med fire tær. Sporet kan dermed lett forveksles med hund. Dette gjelder spesielt valper tidlig på høsten, men disse blir fort like store som de voksne

Ulv (*Canis lupus*)

Familie: Hundefamilien Canidae

Kroppslengde: inntil 1,8 m

Mankehøyde: inntil 90 cm

Vekt: 35-55 kg

Levealder: Inntil 15 år

Leveområde: Skog, evt. fjell

Føde: Hjortedyr, bever, smågagere, husdyr og åtsler.

Kjønnsmoden: 22 måneder

Drektighetstid: 63 dager

Kullstørrelse: 1-11 valper (vanligvis 4-5)

Bestand i Norge (2004-2005):

135-152 ulver totalt i Skandinavia, hvorav 22-24 helnorske og 24-26 med tilhold på begge sider av grensen.

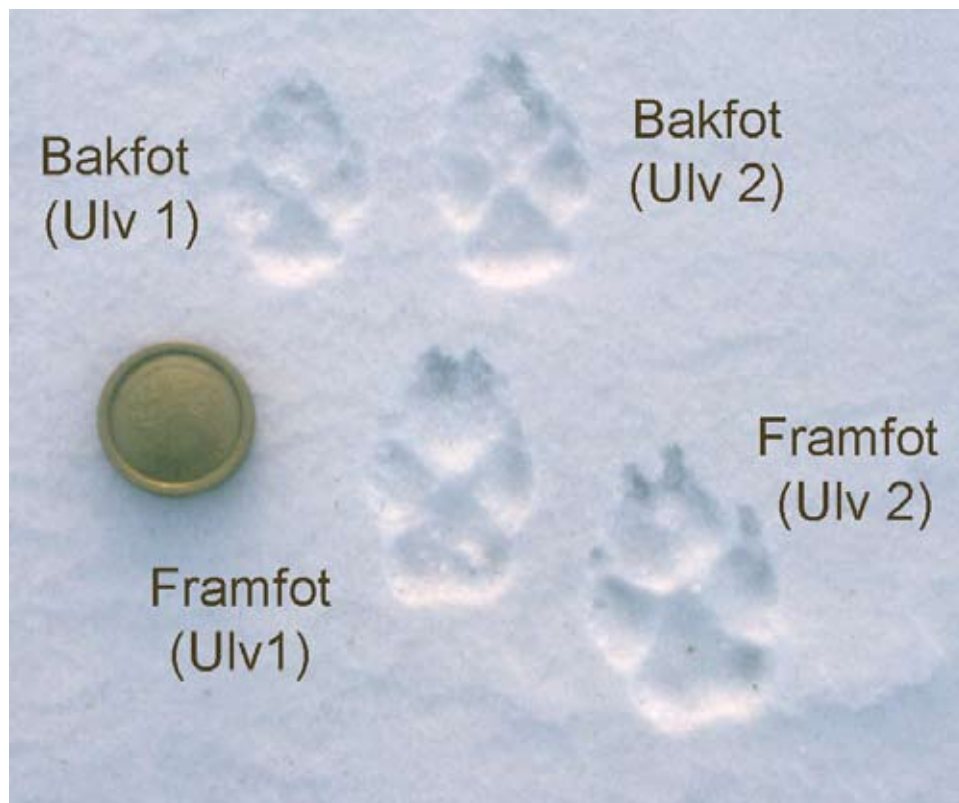
Utbredelse i Norge:

Østlandet, mens streifdyr kan forekomme over hele landet.

▲ Fig. 2: Utbredelsesområde for revirmarkerende flokker og par av ulv i Skandinavia (2004-2005).

slik at det er vanskelig å skille unge og voksne dyr allerede første høst. Med et avtrykk på frampoten; 9,5-12,0 cm lang og 9,0-11,0 cm bredt og tilsvarende lengde på 8,5 – 11,0 cm og bredde på 7,5- 9,0 cm på bakpoten, er det få hunder som setter så store spor! Utsmeltet hundespør, revespor og gaupespor kan lett virke så store at man bør se etter andre kjennetegn for med større sikkerhet skille ulv fra spor av andre dyr. Husk også at gaupespor er asymmetrisk i motsetning til ulvespor. Samtidig er klørne hos ulven godt synlig i sporavtrykk, mens gaupeklør sjelden vises i sporstemplene.

▶ Spor et to ulver i Leksandsreviret, Sverige.

I motsetning til hund vil ulven som regel bevege seg i trav, som er en energibesparende gangart. I tillegg, ser man at ulver går meget målbevisst i landskapet. Dette gjelder spesielt streifende ulver, som kan tilbakelegge lange strekninger i løpet av kort tid. Selv om valper og voksne begge har like store spor vinterstid, vil man nok se at ungdyr også kan ha "hundelignende" lekeatferd med hopping og spretting og slik sett kan ligne hundespør. Ulven har som nevnt forholdsvis lange, slanke bein og forholdsvis stor skrittlengde, som varierer mellom 120-200 cm, alt etter gangart og terrengforhold. Dette vil også kunne brukes til å skille ulver fra store hunder eller andre arter med lignende spor.

Vinterstid foretrekker ulver å gå på hardpakket snø siden de er tunge dyr som synker dypt i løs snø. Derfor vil de bruke både skogsbilveier, scooterspor og islagte innsjøer og vassdrag. Ulveflokker vil som oftest gå i hverandres spor i dypere snø, og det er ikke uvanlig at de går i spor til f. eks. elg eller reinsdyr. På denne måten kan ulven lett lure seg unna jegere og det kan være vanskelig å avgjøre antallet ulver som har laget spor. Ulver kan søke seg til tett vegetasjon og/eller til lave drag i terrenget når de føler seg forfulgt eller når de smyger seg inn på byttedyr.

Ulver liker å ha oversikt, selv når de hviler, og de legger seg som oftest i dagleier på små høyder. Hvis de føler seg forfulgt kan de også legge seg i tett snar for å unngå å selv bli oppdaget. På våren vil drektige tisper føde sine unger i ynglehi. Slike ynglehi kan enten være utgravd i godt drenert sandbakke eller grushaug, eller være anlagt i en steinur eller under en rotvelte. Utgravde hi kan være inntil 8 meter dype med et utvidet kammer nederst. Det er ikke uvanlig at ulver overtar og utvider gamle hi etter eksempelvis rev. Samme hi kan brukes år etter år hvis dyrene ikke blir forstyrret. Utover sommeren kan ulvefamilien bytte hi flere ganger etter som valpene blir større. Når valpene er 9 uker gamle, har de som regel gått over til en diett som i større grad består av fast føde. På dette tidspunkt flyttes valpene fra ynglehiet til såkalte "rendezvous"-plasser. Dette er møteplasser der valpene oppholder seg mens de voksne er ute på jakt – ofte kan enkelte voksne ulver eller eldre søsken, drive "barnepass". Rendezvous-plasser kan være i åpninger i skogen, eller i tett kratt eller bergskrenter, og er som regel steder med god tilgang på skjul for valpene. På slike steder vil man kunne finne matrester i form av bein, hår og skinn samt tråkk og avføring. Utover høsten, når valpene er store nok til å være med flokken på jakt, opphører bruken av slike rendezvous-plasser.

Ulver springer som regel etter byttedyr de jager. De hugger ofte tak i et bakbein for å stoppe dyret, for så å bite i strupen. Ulver river som regel strupen, mens gauper biter fast og kveler sitt bytte. På større byttedyr kan ulven også benytte "holdebitt" på mulen. Ulver fortærer det meste av sine byttedyr hvis de ikke blir forstyrret. Til slutt ligger bare vomma samt noen strødde knokler og hår igjen etter større byttedyr som f. eks. elg. Det er ikke uvanlig at ulver oppsøker gamle kadavre selv om det er lite igjen å spise.

Revirhevdende ulver markerer sine revir regelmessig med både urin og avføring. Lederdyrene skraper og sparkes ved markeringsstedet. Lederdyr av begge kjønn urinerer høyt mens underdanige dyr av begge kjønn huker seg ned. Under paringstida (som regel i februar-mars) vil man finne blodflekker, løpeblod, i urinen til ledertispa. Ekskrementer er pøselignende (ca. 2,5-3,0 cm tykke), har en sterkt og stram lukt og inneholder ofte hår og grove beinrester.

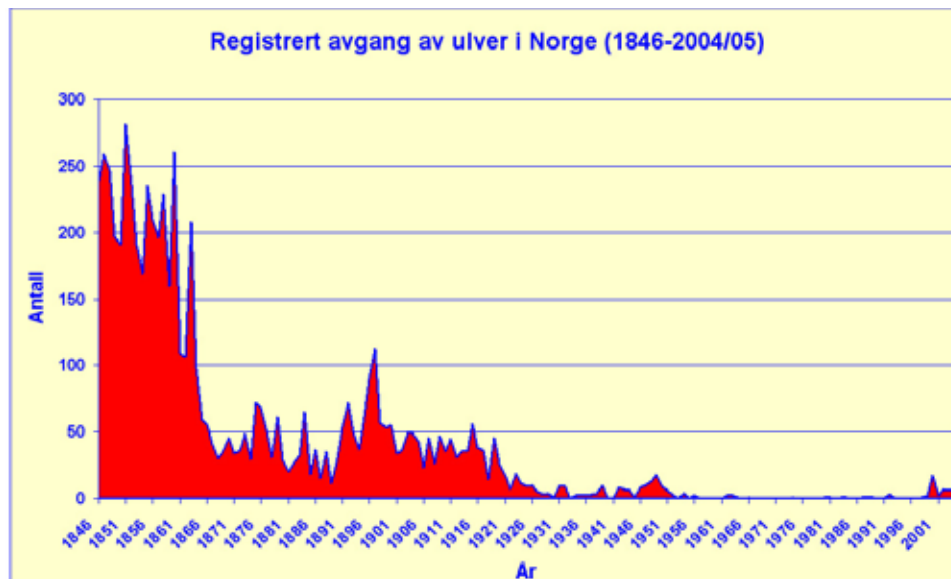
Utbredelse og antall

Ulven var før i tiden den mest utbredte pattedyrarten på den nordlige halvkule nord for 20. breddegrad. Arten er svært tilpasningsdyktig, og trives i så å si alle biotoper så lenge det finnes tilgang til mat. Den er en art som er like mye hjemmehørende i ørkenen som i skogen, i arktiske som subtropisk strøk. Figur 1 viser ulvens utbredelse i Europa, og Figur 2 viser ulvens faste utbredelse i Skandinavia vinteren 2004–2005.

Menneskelige forfølgelse har ført til at ulvens utbredelse er betydelig innskrenket på verdensbasis. Generelt sett kan man si at ulvebestander i dag befinner seg i strøk som er mindre befolket av mennesker, som f. eks.

villmarksarealer i Nord-Amerika og Eurasia. Men dersom ulven ikke blir utsatt for hard beskatning, kan man finne ulver også i kulturlandskap som er relativt tett befolket av mennesker som for eksempel Romania og India.

I perioder har ulven vært utbredt over hele Norge, men utbredelsen har alltid vært vekslende. Det har vært tre såkalte ulvetider med til dels store bestander siden 1500-tallet i Norge. Perioder med stor bestand har alltid blitt etterfulgt av perioder hvor bestanden har minket drastisk. Norsk statistikk over felling og annen avgang viser at hele 6458 ulver ble felt i perioden 1846 til 2003/04 (se Figur 3).

► Fig. 3: Historisk avgang av ulver i Norge (1846-2004/05) basert på offentlig statistikk.

Ulvebestanden minsket utover 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Fra 1860-tallet var ulven borte fra mye av Sør-Norge, men det ble registrert perioder med økninger, spesielt i Nord-Norge frem til begynnelsen av 1950-tallet. En stor hannulv ble felt i Østerdalen i 1964, og viltforsker Svein Myrberget skrev om en håndfull observasjoner av ulv i både Sør- og Nord-Norge gjennom 1960-tallet. Det kom spredte observasjoner av ulv gjennom 1970-tallet, også i Sør-Norge. Flere ulver, både enslige individer, par og flokker, ble sporet i Nord-Sverige under siste halvdel av 1970-tallet. Det ble registrert ulv i både Midt- og Sør-Norge i perioden 1980-1984, og det var også antatt at noen ulver streifet på Vestlandet i begynnelsen av 1980-tallet. Etter fredningen ble ulver lovlig skutt i Finnmark i 1974, 1980 og 1981. En ulv med opphav i den finsk-russiske bestanden ble felt i Vegårshei i Aust-Agder i 1984.

Sommeren 1976 ble det rapportert om en ulveflokk i Trysil. Sommeren 1978 ble den første kjente ulveyngling i Sverige siden 1964 registrert ved Vittangi i nordøst Sverige.

I årene 1978-1982 ble noen enslige ulver sporet på begge sider av grensen i Hedmark og Värmland. Først vinteren 1982/1983 ble det fastslått på sporsnø at det fantes et revirhevdende par i nærheten av bygda Nyskoga i Värmland. Sommeren 1983 ynglet dette ulveparet for første gangen. Paret ynglet i igjen i 1984 og 1985, men ledertispa ble skutt juli 1985. Seinere ble det gjennom genetiske analyser konstatert at søskenparinger holdt liv i denne flokken. Etter ledertispa ble skutt var det ingen yngling i 1986. Analyser av arvestoff fra ulver produsert i denne flokken i perioden 1987-1993 tyder på at den samme ulvetispa fikk avkom med to forskjellige helbrødre og til slutt med en sønn fra et tidligere kull. Mellom 1983 og 1990 ble 7 valpekull født i dette reviret, uten at det ble noen økning i bestanden, som var på maksimalt 10 dyr under denne perioden.

◀ Fig. 4: Bestandsutvikling i nyere tid basert på overvåkingsdata fra Skandinavia.

Bestanden begynte å øke i antall først i 1991, da en utvandrende tispe fra Nyskoga-flokken dannet par med en ny hannulv i nærheten av Gillhov i Jämtland. Arvestoff fra denne hannulven viste at den var en ny innvandre fra den finsk-russiske bestanden. Det var først i 1993 da man fikk to ynglende par og nye gener inn i bestanden at ulvebestanden begynte å øke i antall (se Figur 4).

Ulver har stor formeringsevne og i perioden 1991-2001 var den årlige tilveksten i den skandinaviske bestand på 25-30%, noe som tilsvarer en fordobling hvert 3. til 4. år. I Nord-Amerika har man enkelte steder sett enda høyere tilvekst, i størrelsesorden 50-70%, men dette ansees å være meget uvanlig. Dødelighet, vesentlig gjennom lovlig og ulovlig jakt, har dempet tilvekst i den skandinaviske bestand de seinere årene. Etter noen år med stagnasjon, begynte ulvebestanden å vokse igjen i 2004, med en minimumsbestand på 14 familiegrupper og 12 revirmarkerende par i Skandinavia, de fleste på svensk side. Bestanden er sterkt innavlet, noe som kan prege utviklingen i årene fremover.

Sosial organisering og atferd

Ulven er en sosial dyreart som lever i par/flokk i atskilte territorier med sterk revirhevdning mot andre ulver. Flokker består oftest av beslektede individer, vanligvis foreldreparet og avkom fra ett eller flere år – derfor kaller vi flokker også for "familiegrupper". Ulveflokker i Skandinavia varierer mellom 3-10 individer vinters-tid. Denne tilpasningen gjør det mulig å jakte effektivt på byttedyr som er mye større enn ulven selv. Store byttedyr, som elg, kan være farlige for ulven, og det finnes god dokumentasjon på at ulver har blitt hardt skadet eller drept av sine byttedyr. Ved å samarbeide i en flokk, blir jakten mer fremgangsrisk og mindre risikofyllt for den enkelte ulven.

Sjelden aksepteres fremmede ulver innenfor reviret, med mindre et av lederdyrene er blitt borte og nytt par skal dannes. Når en av lederparet (også kalt "alfa"-dyr) blir borte, kan nye voksne dyr få innpass i flokken. Forskning viser at tap av alfa-individer kan også føre til at flokker går i oppløsning, eller at avkom kan dele revir og danne nye par. Enslige, voksne ulver er tolerante overfor fremmede ulver av motsatt kjønn for eventuell pardannelse.

At ulver dreper og skader jakthunder har sin naturlige forklaring i at hunder blir oppfattet som uønskede inntrengere i reviret. Undersøkelser her i Skandinavia viser at det er spesielt familiegrupper som er mest his-sige på jakthunder. Enslige ulver, både stasjonære og streifende, kan ta hunder, men her kan det også oppstå situasjoner der spesielt hunder av motsatte kjønn kan være av positiv interesse. Hybridisering mellom hunder og ulver kan skje i slike situasjoner, og vi kjenner til et slikt tilfelle fra Østfold for noen år tilbake. Etter dette har forskning ikke påvist flere eksempler av hybridisering mellom ulver og hunder her i Skandinavia, men det kan skje igjen der enslige hunder treffer mottagelige ulver under parringssesongen. Men sannsynligheten er liten i forhold til andre steder i verden med mer eller mindre halv-ville hunder.

Ulvens atferd i forhold til mennesker er et omdiskutert tema. Nyere forskning viser at ulver har drept og skadet mennesker, også i nyere tid, både i Europa, Asia og Nord-Amerika. De fleste angrep skyldes imidlertid ulver som har rabies/hundegalskap. Men det finnes også oppsiktsvekkende dokumentasjon på ulver i enkelte situasjoner kan betrakte mennesker, og spesielt barn, som byttedyr. Dette synes å ha sammenheng med ekstreme situasjoner der det er mangel på byttedyr i skogen og der ulver har mistet sin naturlige frykt for mennesker som f.eks dokumentert ved angrep i India. I nasjonalparker i Canada og USA har man opplevd at ulver (og andre ville dyr) blir så vant til menneskers tilstedeværelse at de mister respekt for folk, og dette forsterkes ved at de eventuell mates eller får tilgang til mat ved f. eks. campingplasser.

Forskning her i Skandinavia viser at ulver i flokk som regel flykter fra mennesker og unngår kontakt med oss. Unntaket var noen få tilfeller der ulvemødre nølet å gå fra valpene sine ved hiplassen. Unge ulver som har begjitt seg ut på vandring, kan pga sin begrensede livserfaring opptre tilsynelatende "tamme". Dette skyldes at slike ulveretter alt å dømme har liten negativ erfaring med mennesker. Slik atferd forekommer hos ungdyr av ulv, men også andre rovdyr (som f. eks. rødrev) og bør ikke uten videre betraktes som unaturlig. Samtidig er det ikke gitt at ulver som går tett innpå menneskelig bebyggelse nødvendigvis har mistet sin frykt for mennesker. Ulver er meget intelligente dyr med evne til å vurdere og reagere på ulike situasjoner til egen fordel.

Her gjelder det å unngå å bli drept, men samtidig få tilgang til den maten de trenger. Derfor ser vi eksempler der byttedyr og hunder blir tatt forholdsvis nær bebyggelse.

I Skandinavia har vi noen av de høyeste tettheter av elg og andre byttedyr og hundegalskap er fraværende. Samtidig her vi ingen store nasjonalparker der ulver eventuelt kan habitueres gjennom daglig og fremgangsrisk kontakt med mennesker. Derfor er sannsynligheten for at ulver angriper mennesker liten. I denne sammenheng kan jakt også bidra til å utvikle og vedlikeholde respekt og frykt for mennesker.

Reproduksjon og levealder

De fleste ulver er kjønnsmodne allerede den andre levest vinteren (ved 22 måneders alder) og tisper kan få kull hvert år til de er minst 11 år gamle. Vanligvis er det bare lederparet i flokken som får valper. Paringstida er i februar-mars, og valpene fødes ca 60 dager seinere i april-mai. Her i Skandinavia har vi lite informasjon om hvor mange valper som blir født, men data fra snøsporing viser i gjennomsnitt 4-5 valper ved første snøfall. Dette er noe lavere enn funnet i andre studier (5-6, og opp til 11), og siden næringstilgangen i form av klauvilt er stor, har forskning vist at innavlseffekter kan spille negativt inn på valpeproduksjon og/eller overlevelse hos våre ulver.

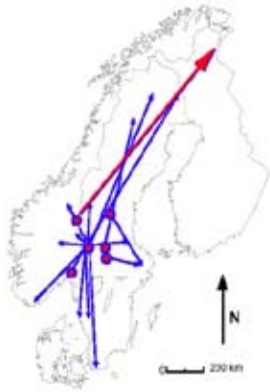
Ulver dør av mange årsaker som grovt kan deles inn i to hovedkategorier: de som skyldes naturlige forhold kontra de som er forårsaket av mennesker. Sultedød, sykdom og andre ulver står høyest på listen over naturlige dødsårsaker. I tillegg kan ulver drukne (oftest ved å falle gjennom isen), eller bli drept av sine byttedyr (elg). Når ulver dreper hverandre er det vanligvis pga strid mellom naboflokker eller når en flokk støter på fremmede, enslige ulver.

I Skandinavia har man registrert at mer enn 80 prosent av de 84 ulver som ble funnet døde i tidsrommet 1977-2002, døde på grunn av menneskerelatert aktivitet som inkluderer påkjørsler av tog eller bil, samt lovlig og ulovlig felling. Kun 15 % av dødsfallene kan tilskrives naturlige årsaker, som inkluderte sykdom, medfødte skavanker, drukning og skader påført av byttedyr. Disse tallene kan være misvisende, siden man ikke vet noe om dødsårsak hos ulver som ikke blir funnet.

I perioden 1978-2004 ble det påvist 90 sikre og ytterligere 7 mulige ynglinger på den skandinaviske halvøya. Med en gjennomsnittlig produksjon på 4,5 valper pr. kull, har forskere i SKANDULV beregnet at 405-437 ulver skulle ha blitt rekruttert i bestanden i denne perioden. Med en avgang på 101 dyr under samme periode og en levende bestand på snaut 140 dyr vinteren 2004-2005, kan man konkludere fra disse sifrene at ca. 140-170 ulver har forsvunnet fra bestanden. Dvs at man kun har registrert ca 45% av den reelle dødelighet blant våre ulver gjennom årlig overvåking. Gjennomsnittlig årlig dødelighet ligger på ca. 23% for skandinavisk ulv eldre enn 0,5 år.

Levested

Vanligvis vandrer ungdyr ute av flokken når de er 1-2 år gamle. Unge ulver som vandrer ut fra sine fødelevninger leter etter en potensiell make og ledige områder der de kan etablere sine revir. Utvandringen kan skje når som helst på året, men mest utvandring skjer på våren eller forsommeren og til dels på høsten. Utvandringen

▲ Fig. 5: Kart over vandringsavstander for radiomerkede ulver i Skandinavia. Rød pil viser rekordutvandring.

skjer sannsynligvis som et resultat av kjønnsmodning samt konkurranse innad i flokken om rang og status. Ulven har meget stor vandringskapasitet. Selv om de fleste ulver ikke utvandrer lengre enn 50 km fra sitt fødelev, finnes det godt dokumenterte observasjoner fra Nord-Amerika på vandringsavstander opptil 900 km i luftlinje. En ulvetispe radiomerket av SKANDULV som valp i Gråfjellreviret i nordre Hedmark i desember 2002 ble skutt i mars 2005 sørøst for Enaresjøen i Nord-Finland. Utvandringen er i luftlinje målt til ca. 1100 km. Data fra ulvens GPS-sender viser at ulven har vandret den flerdobbelte avstanden når vandringsruta på bakken følges. I Finland vandret ei radiomerket ulvetispe våren 2004 over 800 km fra sitt opprinnelige revir i finske Karelia til Vasa-distriktet i løpet av bare 30 dager!

Når en ulv eller et ulvepar danner revir, virker det som om ulvene beslaglegger et område som har tilstrekkelig med byttedyr til å kunne opprettholde en større flokk. Generelt sett synes det å være en sammenheng mellom relative tettheter av byttedyr og revirstørrelse. Skandinaviske ulver har forholdsvis store revir i forhold til byttedyrtettheten sammenlignet med områder i Nord-Amerika. Skandinaviske revir er ca 1000 kvadratkilometer, men kan variere fra 500 til i overkant av 2000 kvadratkilometer. Det er uklart hvorfor ulverevir i Skandinavia er så store, men det kan ha sammenheng med at det i mange tilfeller ikke finnes tilgrensende revir på alle sider. Slik sett kan ulvene bevege seg uten risiko også i grenseområdene for reviret og ikke hele tida måtte forsvare dette overfor nabo-flokker. I områder med "mettede" ulvebestander der det finnes tilgrensende ulveflokker på alle kanter, virker det som revirgrensene blir presset ned til det minste arealet som kan huse en ulveflokk. Generelt er det lite overlapp mellom ulverevir, men det er ingen regel uten unntak. I forholdsvis store revir er det ikke uvanlig med en viss overlapp.

For 50-100 år siden var ulven i Norge betraktet nærmest som en fjellart, fordi den holdt til vesentlig i fjelltraktene. I dag kan man lett få den motsatte oppfatning av at ulven er et skogsdyr ut fra artens utbredelse. Faktum er at ulven kan finnes praktisk talt alle steder, så lenge det finnes mat og den blir tolerert av mennesker.

Næring og effekter på byttedyr

Ulven er en spesialist på større klovdyr, og er best tilpasset til å ta arter som for eksempel villsvin eller hjortedyr på størrelse med hjort eller villrein. Ved å leve i flokk kan ulver samarbeide om å ta større dyr som elg. Men ulv tar også andre viltarter, som f. eks. rådyr, og i råde-rike områder kan dette utgjøre en betydelig andel av dietten. Småvilt, som bever, hare og skogsfugl, samt smågnagere står også på ulvens matseddel. Samtidig er det ikke ukjent at ulv tar rødrev og grevling. Det er mulig at ulv også tar gaupe, men det finnes ingen dokumentasjon for dette i Skandinavia foreløpig, og det finnes heller ingen indikasjoner at disse to artene påvirker hverandre nevneverdig.

En ulveflokks predasjonstrykk på byttedyrarter vil nødvendigvis variere både med ulverevirets størrelse, antall ulver i flokken, og tettheten av byttedyr innenfor ulvereviret. Slik sett kan man si at i områder med relativt små revir, høy ulvetetthet, og forholdsvis lav byttedyrtetthet, at ulvepredasjon vil gå hardt utover byttedyrbestanden. I tilfeller der det er kun en byttedyrart, vil denne arten relativt sett bli mer påvirket enn i områder der ulven har flere arter å velge mellom. I villmarksstrøk i Alaska og Canada, der hovedbyttet er elg, og elgbestandene er relativt lave, har man sett at ulvebestander kan gjøre et såpass stor innhogg at

jaktuttak på elg må begrenses betydelig. Likevel vil ikke ulven klarer å utrydde elgbestander under naturlige forhold. På Isle Royale, en 544 kvadratkilometer stor øy i Lake Superior, USA, er elgen det eneste større byttedyr for ulven. Selv her har ikke ulven klart å utrydde elgbestanden i løpet en 50-års periode hvor både elg og ulv har vært fredet.

I de fleste områdene i Sverige og Norge der vi i dag har ulv, er elgbestandene såpass store at ulvens predasjon kun har lokal og kortvarig negativ effekt. Unntaket er i områder med lav elgbestand og/eller liten produksjon som for eksempel Stor-Elvdal, der overskuddet i elgbestanden nesten tas helt ut gjennom ulvepredasjon. Her går det spesielt hardt utover kalve- og ungdyrandelen i bestanden. Også i elgtette områder kan man merke en nedgang spesielt i kalveandelen i vald der ulven har ynglet. Ved å vite hvordan ulvepredasjon påvirker jaktbare bestander av hjortevilt vil man kunne ta høyde for dette i tildeling av jaktkvoter. I de fleste tilfeller betyr dette mindre uttak av ungdyr og voksne hunddyr for å kunne kompensere for nedsatt rekruttering og slik sett ta vare på produksjonen i bestanden.

Genetisk forskning forteller om opphav og innavl

Genetisk forskning viser at dagens skandinaviske ulver har sitt opphav fra den viltlevende finsk-russiske ulvebestanden. Prøver fra ulveskinn, -tenner og -bein fra museer viser at den genetiske variasjonen i den skandinaviske ulvebestanden var lav allerede ca. 1830, noe som kan tyde på at bestanden også i noen grad var isolert fra Finland og Russland den gangen. Den genetiske variasjonen minket utover 1800-tallet. Etter 1940 har man funnet genetiske spor som indikerer økt ulveinnvandring til Skandinavia fra den finsk-russiske bestanden.

Man har gjennom avanserte DNA-metoder klart å kartlegge innvandring og produksjon i ulvebestanden gjennom innsamling av vevsprøver fra døde ulver samt løpeblod, ekskrementer og blodprøver samlet gjennom forskning og overvåking av levende individer. Fra dette kan man se at dagens ulvebestand har sitt opphav i et ulvepar som ynglet på Finnskogen tidlig på 1980-tallet. Dette paret produserte flere valpekull, men man har også dokumentert søskenparing i denne flokken. Først i 1991, da en utvandrende ungtispe fra denne flokken traff en innvandrende hannulv fra den finsk-russiske bestanden, ble det tilført nye gener i bestanden. Denne paringen skjedde i Jämtland, som er ca. halvveis mellom den sørskandinaviske bestanden og den finsk-russiske bestanden. Hele den sørskandinaviske ulvebestand har sitt opphav fra disse tre "gründere".

Slekstreet til den skandinaviske ulvebestanden viser sitt klare språk: nivået på innavl er oppsiktsvekkende høyt. Selv om valper produseres og bestanden øker, så er det mye som tyder på at ulvebestanden kan dø ut på sikt. Sportellinger vinterstid indikerer at færre ulvevalper rekrutteres inn i den voksne bestanden sammenlignet med andre ulvebestander hvor innavlsgraden er mindre. I tillegg kan medfødte skavanker og minsket motstand mot sykdom og parasitter være en effekt av innavl som på sikt kan få negative konsekvenser for en isolert ulvebestand. Det er derfor avgjørende for den skandinaviske ulvebestandens overlevelse på sikt at det kommer nye gener inn i bestanden. Forskere anslår at tilførsel av nye gener fra 1–2 ulver hvert 5. år er nok til å opprettholde en tilstrekkelig stor genetisk variasjon og at en bestand på ca. 200 dyr vil kunne være levedyktig over tid. Uten tilførsel av nye gener, må man derimot ha en bestand på mange hundre ulver for å ha en viss sikring mot utdøing i et langtidsperspektiv.

FORVALTNING OG LOVVERK

Dagens rovviltpolitikk har vært bestemt gjennom en politisk prosess i vårt demokratiske samfunn. Norge har også forpliktet seg internasjonalt til bevaring av det biologisk mangfold, og en forvaltning av de store rovdirene som sikre bestandene i en langsiktig perspektiv. Stortinget fastsatte gjennom behandlingen av St.meld. nr. 15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004), rammene for en ny rovviltpolitikk. Dette er en oppfølging av tidligere politikk, som ble behandlet av Stortinget både i 1991-1992 (St. meld. Nr. 27) og 1996-1997 (St. meld. Nr. 35).

Den nye rovviltmeldingen omfatter rovviltartene gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Norsk rovviltpolitikk har som målsetting å sikre langsiktig levedyktige bestander av disse artene med utgangspunkt i artenes sentrale leveområder. Målet med de foreslåtte endringene er å sikre økt forutsigbarhet og økt lokal innflytelse i forvaltningen samtidig som overlevelsen til rovviltartene ikke skal trues. Det er også et mål å legge til rette for tilpasninger som kan redusere risikoen for rovviltangrep på husdyr og tamrein. Samtidig skal forvaltningen av disse artene ikke gå på bekostning av landbruk og reindrift.

Føringene den vedtatte nasjonale rovviltpolitikk ble videreført i den nye forskrift om forvaltning av rovvilt som ble iverksatt 1. april 2005. Her fastsettes det bestandsmål for de enkelte artene, forvaltningsmodellen med regionale rovviltnemnder, samt vilkår for jakt og fastsettelse av kvoter.

Etter viltloven er jerv, bjørn, og ulv i utgangspunkt fredet. Gaupe er en jaktbar art, men også denne er fátallig og krever forvaltningsmessige tiltak for å sikre overlevelsen. Dette innebærer at målsettingen om en bærekraftig forvaltning er et overordnet hensyn ved forvaltningen av disse artene.

Regionale rovviltnemnder

Nytt i rovviltpolitikken er opprettelse av nye regionale forvaltningsområder for store rovdire. Åtte forvaltningsregioner for rovvilt ble opprettet, med grenser som følger fylkesgrensene slik: Region 1: Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder; Region 2: Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud; Region 3: Oppland; Region 4: Akershus, Oslo og Østfold; Region 5: Hedmark; Region 6: Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal; Region 7: Nordland; og Region 8: Troms og Finnmark.

Det er opprettet 8 nye regionale rovviltnemnder som nå har hovedansvaret for forvaltningen av rovvilt innenfor hver sin region. Nemndene er oppnevnt av Miljøverndepartementet blant representanter fra Fylkestinget og Sametinget i de enkelte regionene, og får ansvaret for å utarbeide en forvaltningsplan for rovvilt, ansvaret for forebyggende og konfliktdependende virkemidler i regionen, og ansvaret for de ulike jakt- og felingsregimene for rovvilt i regionen innenfor rammen av fastsatte bestandsmål for hver art. Sekretariatet for rovviltnemnden er lagt til et fylkesmannsembete innenfor regionen. Det er en forutsetning at rovviltnemnden utvikler gode rutiner for kommunikasjon og samarbeid med både organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn innenfor sin region. Slikt samarbeid er viktig både i forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplaner og i den løpende forvaltningen.

▲ Fig. 6: Forvaltningsområde for ynglende ulv. (Ill: Direktoratet for Naturforvaltning.)

Roviltnemnden har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen. Roviltnemndens vedtak skal bygge på den regionale forvaltningsplanen for rovvilt, data om biologiske og bestandsmessige forhold gitt av nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, og om skade- og konfliktsituasjonen.

Forvaltningsområde for ulv

Det er fastsatt konkrete bestandsmål for de enkelte artene for hver av regionene og for hele landet. I denne forbindelse ble det opprettet et nytt forvaltningsområde for ynglende ulv (se kart). Forvaltningsområde for ynglende ulv består av fylkene Østfold, Oslo, Akershus med unntak av kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nannestad, Gjerdrum og Nittedal øst for Nitelva, Hedmark med unntak av kommunene Nord-Odal, Stange, Hamar, Løten, Ringsaker, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os, samt de deler som ligger vest for Glomma av kommunene Åsnes, Våler, Elverum og Åmot.

Det nasjonale bestandsmålet for ulv er fastsatt til tre årlige ynglinger av ulv innenfor det nye forvaltningsområdet. Ynglingene skal være godkjent av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. En familiegruppe av ulv består av minst tre ulver som opptrer i følge innenfor et revir, hvorav minst ett individ markerer revir regelmessig, og yngling er påvist minst en gang i de siste to år. I følge kommentarene til forskriften, er et ulverevir definert som innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv dersom over halvparten av reviret ligger innenfor forvaltningsområdet. Tilsvarende regnes et ulverevir som utenfor forvaltningsområdet dersom mer enn halvparten av reviret ligger utenfor forvaltningsområdet. Over tid vil dette gi en avgrensning som samsvarer med det forvaltningsområdet for ynglende ulv som er fastsatt av Stortinget. Det er Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt som definerer den geografiske utbredelsen av et ulverevir. Når det gjelder grensegrupper av ulv, må disse forvaltes i samarbeid med Sverige, og kan ikke legges inn i et norsk mål (jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004)).

Roviltnemnden har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften når ulvebestanden ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen. Roviltnemndas myndighet skal baseres på de siste dokumenterte data fra siste års yngling fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. Dersom vilkårene for bestandsmål for ulv er oppfylt, kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for skademotivert lisensfelling.

Familiegruppe av ulv der deler av reviret ligger i Sverige teller ikke med, uavhengig av om del av reviret ligger innenfor eller utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv. En rovviltnemnd kan ikke fatte vedtak om kvote for felling som berører familiegruppe av ulv der deler av reviret ligger i Sverige.

Roviltnemnden kan heller ikke fatte vedtak om kvote for felling som berører familiegruppe av ulv som bidrar til det nasjonale bestandsmålet for ulv. Etter forskriften belastes all irregulær avgang av rovvilt den kvote som er bestemt av rovviltnemnden.

Bestandsmålsetninger for ulv fordelt på rovviltregioner

Region 1	Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane: Ingen nasjonale mål for ynglinger av ulv .
Region 2	Vestfold, Buskerud, Telemark og Aust-Agder: Ingen nasjonale mål for ynglinger av ulv.
Region 3	Oppland: Ingen nasjonale mål for ynglinger av ulv.
Region 4	Østfold, Akershus og Oslo: 3 ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv i samarbeid med region 5.
Region 5	Hedmark: 3 ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulvi samarbeid med region 4.
Region 6	Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag: Ingen nasjonale mål for ynglinger av ulv.
Region 7	Nordland: Ingen nasjonale mål for ynglinger av ulv.
Region 8	Troms og Finnmark: Ingen nasjonale mål for ynglinger av ulv.

Lisensfelling av ulv

Det legges opp til at ulven skal kunne reguleres ved lisensfelling når bestandsmålsettingen er oppnådd. Med lisensfelling menes en jakt der offentlig viltmyndighet krever at jegeren etter søknad innehar en individuell personlig lisens for å kunne delta i en skademotivert felling av et bestemt antall individer av en viltart. Målsettingen med lisensfelling er å sikre at de skader ulv kan forårsake på sau, geit, storfe, hest og tamrein blir minst mulig innenfor rammen av en helhetlig og bærekraftig forvaltning av ulv. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til vern av ulv og hensynet til beitebruk vektlegges forskjellig i ulike områder. Lisensfelling er ikke jakt, men felling motivert ut fra behovet for skadereduksjon. Nytt i forbindelse med den nye forskriften om forvaltning av rovvilt er at all lisensfelling er i utgangspunkt tillagt grunneierretten. Direktoratet for naturforvaltning kan imidlertid bestemme at felling kan utføres uavhengig av grunneierretten, jf. viltloven § 35. Dette kan for eksempel være aktuelt for å sikre at felling av skadevoldende individer gjennomføres på en effektiv måte.

Forskrift 18. mars 2005 om forvaltning av rovvilt, regulerer lisensfelling av ulv. Fellingsperioden for ulv er satt til 1. januar t.o.m. 15. februar innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv, og fra 1. oktober t.o.m. 31. mars utenfor dette området.

Vilkår for administrasjon og deltagelse

Fra og med 1. april 2006 skal registrering som lisensjeger foregå på www.jegerregisteret.no. Registreringen skjer i Jegerregisteret for hver enkelt roviltart det enkelte jaktår. Det betyr at registreringen må gjentas ved nytt jaktår eller om man ønsker å jakte på andre roviltarter enn de som først ble registrert. Registreringen er gratis. Jegere som ikke selv har tilgang til Internett kan få hjelp hos fylkesmannen til registrering.

For å kunne registrere seg som lisensjeger må man: 1) ha fylt 18 år; 2) ha betalt jegeravgift for vedkommende jaktår; og 3) ha overholdt rapporteringsplikten i henhold til forskrift 18. mars 2005 om forvaltning av rovvilt § 16.

Kvittering fra registreringen som lisensjeger i Jegerregisteret skal medbringes under felling/fellingsforsøk. Lisensjegere som jakter med rifle, skal ha med dokumentasjon på gyldig skyteprøve under felling. Lisensjegeren må forholde seg til vedtak og vilkår fattet av den regionale rovviltneemnden i den regionen lisensfellingingen skal finne sted, jf forskrift 18. mars 2005 om forvaltning av rovvilt. Alle som deltar i lisensfellinga plikter å holde seg oppdatert om kvotens størrelse, gjenværende kvote og eventuelle andre begrensninger for jaktutøvelsen.

Rapportering, meldeplikt og undersøkelser av felte dyr

Felling eller forsøk på felling av ulv skal umiddelbart meldes til fylkesmannen og andre på slik måte som det bestemmes i vedtak om skadefelling eller kvotejakt, eller ved utstedelse av lisens. Jeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn (SNO) for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale (se www.dirnat.no for retningslinjene), og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra SNO, politiet eller fylkesmannen/lisensutsteder. Den som fellar ulv plikter vederlagsfritt å innlevere skrotten til vitenskape-lige formål på slik måte som det bestemmes i vedtak om skadefelling eller kvotejakt, eller ved utstedelse av lisens. Instruks for ivaretagelse av felt rovdyr finnes på (<http://nidaros.nina.no>). Jeger eller preparant plikter å innlevere skrotten innen 1. juni. Dersom felt rovvilt først leveres til preparant, skal dette gjøres innen 1. mai.

Ettersøk

Den som skadeskyter ulv under forsøk på felling i medhold av bestemmelsene i denne forskrift plikter å gjøre det en kan for å avlive dyret snarest mulig. Vedkommende plikter å forvise seg om påskutt dyr er truffet eller ikke. Det skal ikke gjøres forsøk på felling av nye dyr mens ettersøk pågår. Den som skadeskyter ulv skal uten opphold underrette fylkesmannen og nærmeste politimyndighet. Fylkesmannen avgjør videre gjennomføring og avslutning av ettersøk. De som har deltatt i forsøket på felling skal uten godtgjørelse bistå forvaltnings-myndighet eller politimyndighet i det videre ettersøk.

Bruk av våpen

Forskrift om utøvelse av jakt og fangst av 22.mars 2002, regulerer hva som er tillatt å bruke av våpen m.m. under jakt.

Det som har betydning for ulvejakt er:

- Det er kun tillatt å bruke rifle på ulv og en må ha bestått skyteprøve for storviltjakt. For storvilt (ulv regnes som storvilt) som har en jakttid som går fra ett jaktår og over i neste, gjelderskyteprøve som er avlagt i det jaktåret jakten på vedkommende viltart startet.
- Det skal brukes ekspanderende prosjektil med minimumsvekt 9 gram. For ammunisjon med kulevekt mellom 9 gram (138,9 grain) og 10 gram (154 grain) skal anslagsenergien være minst 2700 joule (275 kgm) målt på 100 meters avstand.
- For ammunisjon med kulevekt på 10 gram eller mer skal anslagsenergien være minst 2200 joule (225 kgm) målt på 100 meters avstand. Brukes det halvautomatisk rifle er det ikke tillatt å bruke mer enn to skudd i magasinet og ett skudd i kammeret.

Åtejakt

Forskrift om transport og behandling av animalsk avfall og anlegg som behandler animalsk avfall, regulerer bruk av husdyrkadavere til åtejakt, og Mattilsynet har ansvar for dette. Direktoratet for naturforvaltning regulerer åtejakt gjennom både Viltloven og Forskrift om utøvelse av jakt og fangst som sortere under Viltloven.

Ved bruk av åte til jakt har Mattilsynet fortolket regelverket slik at bruk av kadaver/slakteavfall til åte kun er tillatt dersom det er oppstått i naturen og at det benyttes på stedet hvor det er oppstått. Avfall fra egen gård kan brukes til åte på egen eiendom, forutsatt at det ikke er mistanke om at dødsårsaken var smittsom sykdom. Slakteavfall kan brukes til åte, så lenge dyra avfallet stammer fra, har vært godkjent til menneske-mat. Ferskvannsfisk omfattes ikke av Mattilsynets forskrift, og kan derfor brukes fritt som åte. Direktoratet for naturforvaltning opplyser at vilt kan brukes til åte og kan flyttes. Når EUs biproduktforordning blir en del av EØS-avtalen blir reglene forholdsvis uendret, bortsett fra at det blir noen mindre endringer når det gjelder slakteavfall. Som en del av EØS-tilpassing har Mattilsynet sendt ut gjeldende forskrift på høring i 2005, og ny forskrift vil foreligge i løpet av 2006.

PRAKTISK ULVEJAKT

I en artikkel om ulvejakt i NJFFs tidsskrift fra 1893 skrev forfatter A. Feragen følgende: "Ulven er yderst rovgjerrig og glubsk, men dertil feig og ræd, samt slu og forsigtig, og har overmåde skarpe sanser. I skov og i det hele taget trange omgivelser er den især feig og forsigtig, derimod er den modigere på større iser og åbne sletter, hvor den kan se sig vidt om." Alle midler var tillatt i ulvejakta. Innsatsen var ofte stor og målet var å utrydde arten fra norsk natur. En lignende politikk ble fulgt i Sverige, selv om svenskene var tidligere ute med fredning av "vargen". De fleste ulver (65 %) ble tatt på vinterhalvåret når snøforholdene muliggjorde sporing, mens bruk av gift, åte, lokkedyr, fangstgroper og feller var også vanlig.

Ulven er en tilpasningsdyktig art og opptrer langt oppe i arktis og i fjellområder. Russere snakker om "tundra-ulven", "skogs-ulven" og "steppe-ulven" som tre forskjellige varianter av samme art. At ulven også var fjellvant i gamle dager kan man få inntrykk av fra gamle fortellinger, som også dokumenterer skader på tamrein og predasjon på villrein i den sør-norske fjellheimen. På fjellet har ulven både oversikt og mulighet til å oppdage fare på lang avstand og snøen er fastere og muliggjør forflytning. Slik sett bør en ikke uten videre betrakte ulven som en "skogsart" som det ofte blir påstått.

I likhet med jakt på andre viltarter, må man lære mest mulig om ulvens atferd og vaner for å lykkes under jakten. Dette kan kun gjøres ved at man er ute i terrenget og prøver å oppsøke den, f. eks. ved sporing før jakta begynner. Da lærer man seg også å kunne skille ulvespor fra andre dyr som hund og gaupe, noe som kan være vanskelig under visse forhold.

Langbeinte ulver kan, med de svære potene sine, bevege seg gjennom relativt dyp og tung snø, men på grunn av tyngden synker de like langt ned i løs snø som en mann uten ski. Ulven foretrekker derfor å ferdes der snøen er kompakt og lettgått. Derfor ser man ofte spor langs skogsbilveier og steder der snøen er fast som på elve- og sjøis.

Det første som slår en når en sporer ulv er hvor rasjonelt den bruker terrenget for å spare energi. Den kan gå i elgspor når snøen er dyp og hoppe mellom kvistrike trær. Denne oppførselen er den beste måten å skille sporene fra ulver og store hunder.

En interessert ulvejeger vil lære seg hvor i terrenget ulvene vanker, hvor de har sine faste ruter og hvordan de oppfører seg når de føler seg presset. Ulver som føler seg presset vil ofte prøve å få oversikt, og kan da bevege seg ut på åpne flater, som f. eks. islagt vann eller åpne sletter som myrer eller snaufjell hvor det i tillegg som regel er fastere snø og lett å forflytte seg.

Det som skiller ulven fra andre viltarter er dens læredyktighet. For hvert mislykket jaktforsøk vil det neste bli vanskeligere.

▲ *Ulvejakt krever god organisering og koordinering*

Tilfeldig jakt

Da myndighetene har åpnet for at lisensfelling på ulv kan starte 1.oktober, kan det oppstå skuddsjanser i forbindelse med hjorteviltjakta om høsten. Det er derfor greit at interesserte jegere har søkt om lisens før ulven plutselig dukker opp på post eller oppsøker jakthunden.

Drivjakt

Organisert jakt på sporsnø vinterstid, hvor man mobiliserer større jaktlag er veldig utbredt i Russland, Finland og andre europeiske land med jaktbare ulvebestander. Dette vil antageligvis være den mest aktuelle jaktformen for å kunne drive effektiv jakt på ulv i Norge i årene fremover.

Jakten starter når man har funnet natfferske spor. Det første som da gjøres er å få ringet inn ulven(e). Er veinettet av brøytete skogsbilveier tett har man mulighet til å få en ganske liten ring, men i veiløse områder hvor man må bruke ski, vil ringen som regel bli større. Problemet under innringing er at man har dårlig tid for de korte jakt dagene i januar og begynnelsen av februar gjør at jakten hele tiden er en kamp mot mørket.

Når en har fått ringet inn ulven(e) settes det ut forposter. Plasseringen av disse bestemmes av kunnskap om hvor ulven trolig vil dra når den støkkes, vindretning (postene bør sitte i mot- eller sidevind i forhold til hvor man forventer at ulven(e) vil komme) og hvor mange jegere som deltar. Jo flere jegere, jo tettere postrekke, men det krever et velorganisert apparat når mange jegere raskt skal ut på post.

Når postene er på plass tar man fatt på ulvesporet mot dagleiet og når ulven er støkt, sporer man raskt etter for å jage den eller de på post. Det vil være en fordel en flere jegere jager. Er det flere ulver kan de skille lag og jagerne (eller driverne) kan da ta hvert sitt spor. Er det bare en ulv er det likevel en fordel å være flere som jager. En kan følge sporet mens to drivere på hver side danner et drev. Dette er for å gjøre ulven mer usikker og få presset den såpass at den ikke har all verdens tid til å lokalisere postene. Går kun en på sporet vil ulven(e) ha full kontroll, ligge rett foran driveren og smette ut mellom postene eller på andre steder hvor det ikke sitter noen.

For å lykkes er man avhengig av gode snøforhold og et velorganisert jaktlag med bra jaktledere. Denne påstanden bekreftes av både ulvejegere i Østerdalen og finske ulvejegere, som understreker at det er viktig med drevne, erfarne jegere som kan både ulven og terrenget, og som er villige til å "stå på" i flere dager under tøffe vinterforhold. I tillegg er det viktig at postene sitter helt stille og ikke lager lyd. Driveren eller driverne kan sende aktuell informasjon via jaktradio til jaktleder og postene, men disse skal være utstyrt med ørepropp (som sitter inne i øret) og behøver ikke svare.

Erfaringene fra den første lisensfelling i Østerdalen viste at SMS via mobiltelefoner for å raskt gi meldinger til jegerne fungerte. Et slik system holder støynivået til et minimum mht bruk av vanlig jaktradio, og gir muligheter for å kunne raskt organisere jegerne i forhold til ulvenes bevegelser i terrenget.

Resultatet er også avhengig av at driveren eller driverne er gode til å spore og har bra kondisjon slik at fremdriften blir rask og, sist men ikke minst, at postskytteren(e) som får en skuddsjanse bruker denne og treffer rett.

◀ Godkjent treffpunkt på ulv.

Flaggliner/lappetøy

En variant av drivjakt som var hyppig brukt på spesielt på Vestlandet og deler av Sverige før i tiden blir i dag benyttet i Finland, Russland, Polen og de baltiske statene. Snorer med flagg eller tøyfiller plasseres ut i terrenget rundt ulven(e) når disse er innringet. Her er det viktig at flagglinen er plassert i en høyde der ulven ser den, i høyde med hodet, dvs 50 cm til 1 m over "bakken" (her må man beregne hvor dypt ulven synker i snøen).

Man plasserer postene et stykke på innsiden av flagglinen og en eller to drivere går på sporet og setter fart på ulven(e). Skyter man på en ulv i nærheten av flagglinen mister den respekten for den og hopper over, men ellers kan man holde ulven(e) innenfor i flere døgn. Det er viktig at man en til to ganger pr. natt går rundt flagglineringen og skvetter for ulven illeluktende væske på den.

Fordelen med denne type av innringingen som ellers tar mye tid, er at man kan mobilisere mange skyttere til et jaktforsøk om morgenen og mislykkes man, kan man prøve igjen neste dag. Finske jegere mener at denne metoden er den mest effektive, og de har i enkelte tilfeller skutt ut hele flokker ved å bruke denne metoden. De har klart å holde ulvene innenfor ringen med flaggline opptil en uke. Et mulig problem med denne metoden er at i områder med tette bestander av klauvvilt, kan flagglinene lett bli ødelagt av f.eks. elg som blir skremt av driverne.

Flaggliner kan også benyttes ved at jegere legger ut liner mellom postene idet ulven(e) er innringet ved å dra disse mellom seg når man går ut på post. Slike snorer kan spoles inn igjen etter at jakta er avsluttet. Det er mye arbeid med flaggliner og lappetøy, både ved bruk og vedlikehold. I land som har lange tradisjoner med å bruke slike liner, hogger man opp gater i skogen rundt steder hvor ulvene ofte tar dagleie, slik at det går letter å få ut lappetøyet langs disse gatene når en har ringet inn ulven. Lappetøyet må tørkes etter bruk og det må oppbevares innendørs slik at det lukter mest mulig mennesker av det.

Posteringsjakt

En annen mulig jaktform for ulv er å vente på et sted der det er stor sjanse for at den vil komme. Et slikt sted kan være ved restene av et større byttedyr som ulven har tatt. Dette er det selvsagt størst sjanse for å finne når det er sporsnø. Ulven vil som regel komme tilbake for å spise mer av byttedyret og da kan man sitte og vente. Man må ta hensyn til vinden, slik at vitringen av en selv ikke blåser mot byttedyret. En bør også sitte så langt unna det er praktisk mulig, for å unngå at ulven merker at man er der. Samtidig skal en ha god mulighet for å treffe når man skyter. Dette fordrer en presist innskutt rifle, kraftig kikkertsikte og godt anlegg.

Ulven vil som regel komme etter at det er mørkt. Dette innebærer at jaktformen egner seg best når det er snø og noe måneskinn. Håndkikkerten som bør være en del av utrustningen og kikkertsiktet må være lyssterkt. Det kan bli mange, lange og kalde timer å vente, så en bør gjøre det mest mulig komfortabelt med sovepose, fjellduk eller telt, men husk at ulven har god hørsel og slik utrustning bråker ofte når den beveges. En kan også postere på steder hvor en ved sporing har sett at ulvene ofte passerer. Dette kan være på strategiske steder langs elver, på elve- eller sjøis, eller ved skogsbilveier.

Åtejakt

En annen jaktform som enslige jeger kan bedrive, også på barmark, er åtejakt. Denne jaktformen brukes en del rundt om i verden. Den foregår på omtrent samme måte som åtejakt på rødrev. Man legger ut slakteavfall eller kadaver av hjortevilt og sitter på post, ofte i ei koi, jakttårn eller annet skjul. Viltloven åpner ikke for gluggjakt med påmontert lys på bygninger som er tilfellet for rødrev. Det er mye som tyder på at dette vil være mest effektivt på enkeltulver. Enslige individer er ofte unge, uerfarne og sultne. Streifdyr vil som regel ikke ha den samme lokale erfaring og kunnskap om farer som revirhevdende ulver vil ha.

Som med andre jakt- og fangstformer, er det viktig at man er veldig forsiktig med å spre menneskelukt, at man er oppmerksom på vindretningen og at posten er på forsvarlig skyteavstand, men ikke for nær. Det er viktig at man er godt kledd, da det kan innebære mange lange timer i kulden. Husk også her at ulven har usedvanlig godt hørsel.

Åtejakt vil nok fungere best om vinteren da ulven har større problemer med å finne mat. For at man skal finne den rette åteplassen må jegeren ut og spore ulv på snø for å finne ut hvordan den eller de bruker terrenget. Ulver er forsiktede dyr, og vil helst ikke eksponere seg på åpne felt. Det vil derfor være en fordel å legge ut åte i nærhet av en skogkant eller annen vegetasjon, slik at ulven har skjul nesten helt frem til åtet. Dette vil øke sjansen for at ulven vil oppsøke det.

Har man tilgang til trafikkdrept hjortevilt, anbefales det å bruke dette, men alle typer slakteavfall kan også brukes. Kråkefugler fungerer som varslere for ulven, som finner åtet ved hjelp av disse. Skyt derfor ikke kråkefugl ved åtet. Selv om det er praktisk, så anbefales det likevel ikke å legge ut åte for ulv nær bebodde områder. Dette kan føre til at ulver blir mer nærgående enn det som er ønskelig og myndighetene vil da sikkert innføre restriksjoner eller forbud mot åtejakt. Hvor enkelt det er å få ulven(e) til å gå på utlagt åte, når det finnes mye mat som tette klauviltstammer, er ikke så godt å si, men ulven er kjent for å ville ta det som er lettest tilgjengelig først.

Erfaringer med åtejakt i andre land

I Estland har en statlig yrkesjeger skutt mange ulver fra et tårn ute på et åpent jorde som lå bortgjemt i skogen mange kilometer fra noen bebyggelse. Tårnet var fem meter høyt og hadde vinduer på alle fire sidene som kunne åpnes lydløst, men var ellers helt tett for luktens skyld. Åtet lå 70 meter fra tårnet, halvveis til skogkanten. Det ble helst brukt hele kadaver av hest og ku og ellers alt mulig slakteavfall. Kadaveret ble dekket til, men det var viktig at korpen fant åtet for det lokket rovviltet dit. Åteplassen ble holdt i gang hele året, men den viktigste tiden var høsten og vinteren. Ulven var veldig forsiktig ved nytlagt åte, det kunne gå fra ei uke og lenger før den var frempå, men hadde den først vært det, var sjansen stor for at den ville komme igjen neste natt. Det viktigste å tenke på når man skulle forberede åtejakt på ulv, var i følge den estlandske yrkesjegeren, at åteplassen måtte ligge på et sted uten menneskelig ferdsel av noe slag og man ikke burde ha mer enn to åteplasser pr. jeger. Disse måtte jegeren ha under daglig tilsyn og det burde være seks til ti kilometer mellom hver åteplass.

Når man skulle anlegge åteplassen var det også viktig å tenke på at man la åtet slik at månen kom opp bak tårnet så skytteren ikke ble blendet mot åtet (husk at det ikke er lov å bruke kunstig lys). Den herskende vindretningen på stedet var det også viktig å tenke på under planleggingen. Åtet ble plassert 70 meter fra tårnet. Nærmere skremte ulvene, lenger bort gjorde det vanskelig å skyte og treffe når lysforholdene var dårlige. Brukte man hele kadavere, la man disse med hodet eller bakenden mot tårnet. Ulven begynner å ete på buk eller lår og ble da stående med bredsiden mot tårnet. Et annet tips ved åtejakt om det ikke var snø, var å strø sagflis rundt åtet. Da ble det lettere å se ulven om det var dårlig lys. Det beste været for åtejakt var klar himmel og litt måne. Ved fullmåne var ulven mer utrygg. Erfaringer fra Estland viser at ulven som regel kom da det var mørkt, men de også unntaksvis kunne komme mens solen var oppe.

En annen og litt spesiell type åte har blitt brukt med hell av en russisk ulvejeger som det stod skrevet om i et finsk tidsskrift i 1997. Når han fant et sted hvor ulvene ofte oppholdt seg, dro han et rått elgskinn frem til en åpen plass hvor det var fint å sitte i nærheten av på passe riflehold. På plassen bandt han to gneldrebikkjer og satte seg så til å vente. Som regel kom ulven(e) samme natt.

Lokkejakt

I Estland, Canada og andre land drives det i noen grad med lokkejakt. Dette gjør man ved å herme ulvehyl. Ulver er sterkt revirhevdende, og er dermed oppmerksom på fremmede ulver innenfor sine territorier. Siden ulver er også sosiale dyr, kan dette brukes på streifdyr som leter etter artsfrender i sitt søk etter maker.

Dette kan være særdeles effektiv under parringstiden, i følge jakterfaringer fra Canada. En annen form for lokking som brukes i Nord-Amerika er den såkalte "predator call". Her hermer man dødsrike til byttedyr, som f. eks. hare. Dette er mest brukt på andre rovviltarter, som f. eks. coyote, men kan tenkes å være aktuelt også for ulv. Lokking kan også brukes i kombinasjon med andre jaktformer.

I Estland hvor det har alltid vært ulv, er det fremdeles jegere som kan kunsten og en av de er Ilmar Rootsi som vinteren 2002 var i Norge for å lære bort sine kunnskaper.

Her kommer noe av det viktigste han kunne fortelle om lokking:

- Ulveulet finnes i 9 ulike toner og det forekommer i 11 ulike nyanser. Alle nyanser betyr ulike saker. En type av ul er den som hannen bruker når han kommer hjem med mat til ungene. En annen er en kontaktlåt på høsten og en tredje type kan være den som brukes under parringstiden på vinteren.
- Hver ulv uler på ulike måter. Lettest er det å skille ei tispe fra en hannulv, for hannen begynner lavere. Hannulven kan ule opp til 20 – 25 sekunder i et ul. Ulet begynner veldig lavt med en ah-lyd. Tispa derimot uler i ca 15 sekunder og begynner ikke så lavt.
- Et tips når en skal prøve å etterligne ulv, er å bruke et lampeglass fra ei parafinlampe for å få ulene mer naturlige.
- Om man ikke har dypere stemme en tenor, er det vanskelig å etterligne annet enn tispe.
- Beste tiden å lokke er i perioden august-september for da er toneleiet ganske likt mellom kjønnene. Da er det også lettest å få svar. Spesielt fra valpene som nå er så store at de har begynt å vandre omkring, mens foreldrene er på jakt.
- Om vinteren når ulvene lever i flokk er det vanskeligere både å få svar på lokking og få se ulv. Om vinteren uler de litt lengre (kontaktul) og med lengre innledning.
- Vanligvis tar det en viss tid før man får svar, men det gjelder å ikke gi opp. Lettest er det som nevnt, på høsten, da valpene svarer, de voksne svarer ikke så fort.
- Været betyr en del og det beste er vindstille og stjerneklart. Man kan da oppnå en hørbarhet opp til fem kilometer, men er det en del skog, begrenses den til tre kilometer.

Alle som er interessert kan lære seg dette, man behøver ikke være musikalsk. Beste måten å lære på er å lytte til ulveul ute i naturen. Det finnes også kassetter og CD med innspilt ulveul.

Ettersøk

Da det meste av ulvejakten foregår på snø, har man gode muligheter til å kunne fastslå på skuddplassen om ulven er truffet og noenlunde hvor. Sitter ikke treffet i vitale deler og ulven har gått unna, må man vente med å gå etter til en får satt ut forposter. Terrengekunnskap og antall postskyttere avgjør hvor man posterer. Vanligvis vil en skadet ulv ferdes der vegetasjonen er tettest, men er det tungt føre med mye løs snø kan ulven velge områder med hardt underlag som snaufjell, skogsbilveier eller islagte elver og sjøer. Er det barmark må man spore etter med en hund i bånd og postene bør velge plasser hvor ulven kan gå i mest mulig dekning, som tresatte overganger mellom hogstflater, myrer og lignende. Selv om terrenget og føret er slik at man lett

og stille kommer innpå, har man små muligheter til å skyte ulven i sårleiet om den ikke er hardt skadd. Den vil være veldig oppmerksom på det som kommer etter på sporet. En påskutt ulv kan gå langt om den ikke er truffet i vitale områder. Passerer ulven postene uten at noen får skutt, må sporeren stoppe og man må postere på nytt. I henhold til forskriften skal jakt på andre ulver stoppe og en skal uten opphold underrette fylkesmannen og nærmeste politimyndighet. Fylkesmannen avgjør videre gjennomføring og avslutning av ettersøk (se "Forvaltning og lovverk" over) .

► I Estland har man hatt fremgang med lokking av ulv. Her bruker man lampeglass til å forsterke effekten.

Fangst

I Nord-Amerika, Canada og andre steder drives det i dag fangst av ulv i fotsaks med metalbøyler. Metoden ansees å være relativt effektiv, spesielt i villmarksområder. Det brukes også sakser med metalbøyler som i er belagt med gummibelegg, og disse såkalte "soft-catch" feller er ansett som mer humane, og blir bl. a. brukt til forskningsfangst. Saksene legges rundt et åte som enten kan være utlagt eller restene av et ulvedrept dyr. Det brukes også halssnarer som settes mellom trær i spor som ulver har fulgt på vei mot et åte eller kadaver. Når ulven går i snaren blir den raskt kvalt.

Ulven regnes ikke som spesielt vanskelig å fange i områder med lite byttedyr, men selv her må man være en dyktig fangstmann for å lykkes. Likevel er ikke fangst ansett som et effektivt bestandsregulerende tiltak i områder som Alaska og Canada. Siden det i dag ikke er tillatt med fangst av ulv i Norge, er det lite aktuelt å detaljbeskrive ulike fangstmetoder.

Utstyr

Som med andre former for jakt er det viktig med riktig valg av jaktutstyr. Dette kan være avgjørende, spesielt når det gjelder en såpass utfordrende jaktform som ulvejakt. Viktig her er å huske at utstyret vil være forskjellig avhengig av hvilke jaktformer man velger å benytte. For drivere vil det være en fordel å ha minst mulig utstyr ute i terrenget, mens postskyttere vil kunne ta med seg mer mat, klær og utstyr siden de beveger seg forholdsvis lite.

Våpen og ammunisjon

Det er kun tillatt å bruke rifle på ulv og det er påbudt å bruke ekspanderende prosjektil med anslagsenergi som ved annen storviltjakt på elg, villrein og hjort. Det vil si at alle kaliber fra 6,5x55 og oppover er lovlige og aktuelle. Hvilket kaliber og rifletype man bruker er ikke så vesentlig. Det som teller er at man treffer riktig i hjerte-lunge regionen.. Ulven utgjør ingen stor blink, spesielt ikke rett forfra, og de er ofte i bevegelse når de kommer på post under drivjakt.

Det viktigste når en bruker rifle på ulvejakt, er at man har trent mye med den på forhånd og vet at den fungerer også i snø og kulde. De fleste får kanskje bare en sjanse i sin jegerkarriere til å skyte en ulv, og da er det trist om rifla klikker fordi man ikke har tatt fra hverandre sluttstykket og fjernet gammelt fett. Populariteten overfor de andre på jaktlaget som har lagt ned en stor innsats for å få ulven på post, vil nok neppe stige ved bomskyting eller klikk!

Ved åte- og posteringsjakt er det ofte dårlig lys og man er helt avhengig av å bruke et lyssterkt kikkertsikte av høy optisk kvalitet. Disse er dyre, men er en forutsetning for å kunne jakte under dårlige lysforhold. På den annen side har man mulighet til å skyte på stillestående dyr fra en stødig posisjon.

For drivere vil ei lett, men robust og velskytende rifle med solid montasje og et kikkertsikte i det øvre prissjiktet vil være et fornuftig valg. Rifla bør være såpass tildekket under transport at det ikke kommer snø i kikkertsiktet eller inn i mekanismen, slik at den fryser. Og selvsagt må en ikke få snø i løpet, men en tapebit over munningen, som en også kan skyte gjennom, forhindrer det. Rifla bør også kunne bæres slik at man har begge armene frie.

▲ En god postjeger er årvåken og utholdende.

Jaktradio

Jaktradio er en stor fordel når flere jakter sammen, ved for eksempel drivjakt, forutsatt at man bruker ørepropp (på lavest hørbar volym). Da får postskytterne et visst begrep om hva som skjer når den eller de som jager sender meldinger og kan skjerpe seg når det hetner til. Taushet er som nevnt gull for postskytteren, så det er ingen grunn til å prate i jaktradioen før alt håp om at ulven kan komme på post er ute. Må man svare driverne eller jaktlederen, kan dette gjøres ved at en trykker på senderknappen et vist antall ganger for ja eller nei. Mobiltelefon med SMS har også vist seg å være en god kommunikasjonsmiddel under ulvejakt.

Klær

Aktuelle klær for jegeren som skal sitte ved et åte eller postere under drivjakt er som under annen stillesittende vinterjakt. Ullundertøy og flere lag med varmeisolerende klær før et vindtett kleslag ytterst. I tillegg kommer bra føttøy som er beregnet på nordisk vinterbruk. En kan godt bruke hvite kamuflasjeklær ytterst, om en skal sitte ute, men det viktigste er at klærne og eieren lager minst mulig lyd.

Det gjelder å kle seg slik at man fryser minst mulig for en frossen jeger klarer verken å sitte helt rolig eller skyte spesielt bra om ulven skulle dukke opp. Har man et stykke å gå til posten, så putt det meste av klærne i sekken slik at en ikke er for svett når en kommer frem, for da er man garantert å fryse.

Ski og truger

Under drivjakt kan det for driverne være på sin plass med litt spesialutstyr. I bratt terreng er det en stor fordel å bruke truger i stedet for ski. De gir bedre feste, dessuten har man begge hendene fri, noe som er nødvendig når man skal klatre der det er brattest. Det finnes flere fabrikat og modeller på markedet, spesielt for bratt terreng. Disse er laget i aluminium og glassfiber/plast og har stålklor under foten. Når terrenget ikke er spesielt bratt bør en velge ski etter forholdene. I skogen og ved mye løs snø, vil brede ski med god bæreevne være et fornuftig valg. På fjellet vil ski med stålkanter fungere best.

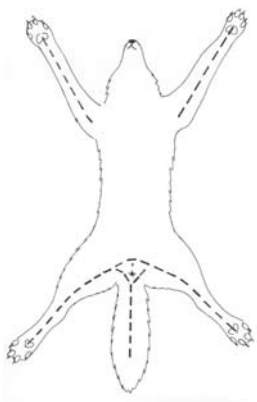
Annet utstyr

Ryggesekken bør ikke inneholde mer enn høyst nødvendig og det kan være følgende: Ekstra batteri til jakt-radio, hodelykt, kompass, GPS, tørre vanter/votter, lue og undertøy, en halv til en liter energidrikk og eventuelt et lite lett fotoapparat. Uansett jaktform vil en ha nytte av en kikkert. Ved åte- og posteringsjakt er det viktig at den er lyssterk.

Behandling av felt ulv

I følge lovverket forplikter den som feller ulv seg til vederlagsfritt å innlevere skrotten til vitenskapelige formål på slik måte som det bestemmes i vedtak om skadefelling eller kvotejakt, eller ved utstedelse av lisens. Jeger eller preparant plikter å innlevere skrotten innen 1. juli. Dersom felt rovvilt først leveres til preparant, skal dette gjøres innen 1. juni.

Skal den felte ulven stoppes ut er det viktig at ulven i fersk tilstand og uflådd blir pakket inn i flere lag papir som suger opp blodet før den legges i tett plast og fryses. Skal den sendes med posten til preparanten er det viktig at det gjøres i begynnelsen av en uke uten helligdager, slik at den kommer frem i frossen tilstand. Preparanten ordner resten, men sjekk vedkommendes tidligere arbeider før din "livs" ulv blir levert inn.

▲ Belgflåing av ulv.

For den som nøyer seg med et skinn på veggen, kan man flå ulven selv. I likhet med reven så kan ulven belgflås. Det vil si at snittene legges på innsidene av benene og rundt analåpningen og litt ned fra halefestet langs halebeinet. Etter å ha flådd ut potene og bena og løsnet haleskinnet fra halebeinet, dras skinn nedover mot hodet og over det, som flåes ut til slutt. Skuddhull bør syes igjen før man salter skinn og sender det til garving. Husk å la det saltede skinn ligge noen dager før det fryses. Avtal med garveriet om forsendelsen og bruk et garveri som er flinke med viltskinn. Et belgflådd og garvet ulveskinn er et dekorativt trofé på veggen.

◀ Vellykket ulvejakt!

REFERANSER

Trykksaker

- Bakka, D. 1998. På ulvejakt i Estland. Jaktjournalen 5: 52-53.
- Bakka, D. 2000. Ulven – grådig elgforvalter. Jeger 2001: 77-89.
- Bakka, D. 2000. Gamla vargjägare berättar. Jaktjournalen 9: 56-60.
- Bakka, D. 2001. Åteljakt på varg effektiv jaktform. Jaktjournalen 10: 66-69.
- Bakka, D. 2002. Vargjakt och vargfångst. Jaktjournalen 11: 40-44.
- Brainerd, S. M. 2000. Ulvejakt: en hovedutfordring i fremtiden. Jakt & Fiske: 8:54-58.
- Brainerd, S. M. 2003. Ulvejakt. - S. 370-373 i Kirkemo, O. (red.) Aschehoug og Gyldendals jakt, fiske og friluftsliv i Norge. Bind 1. Lavland. Kunnskapsforlaget ANS, Oslo.
- Brainerd, S. M., & Pedersen, H. C. 2005. Fakta-ark om ulven, *Canis lupus*. SKANDULV Pdf-brosjyre. (skandulv.nina.no). 17 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1999. Bjørn, jerv, ulv og gaupe - vårt ansvar. Brosyre.
- Landa, A. 1999. Spor og tegn. Et hefte til hjelp i bestemmelse av store rovdyr. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim. S. 1-20.
- Linnell, J. & Brainerd, S. 2003. Berettiget ulvefrykt? Villmarksliv 31(10): 22-26.
- Linnell, J. D. C., & Bjerke, T. Frykten for ulven: en tverrfaglig utredning. – NINA Oppdragsmelding 722: 110 s.
- Norges Jeger- og Fiskerforbund. 2003. Jerv, ulv, bjørn, gaupe og Norges Jeger- og Fiskerforbund. NJFF Hvalstad, 4 s.
- Pedersen, H. C., Brainerd, S. M., Liberg, O., Sand, H. & Wabakken, P. 2003. Ulv - Bestandsdynamikk, levedyktighet og effekter av uttak. - NINA Fagrapport 61: 89 s.
- Pedersen, H. C., Wabakken, P., Arnemo, J. M., Brainerd, S. M., Brøseth, H., Hjeljord, O., Liberg, O., Sand, H., Solberg, E. J., & Zimmermann, B. 2005. Rowilt og Samfunn (RoSa): Det skandinaviske ulveprosjektet – SKANDULV. Oversikt over gjennomførte aktiviteter i 2000-2004. NINA Rapport 117. 78 s.
- Persson, J. & Sand, H. 1998. Vargen. Viltet, ekologin och människan. Svenska Jägareförbundet, Uppsala. 128 s.
- Unsgård, J., & Viderstøl, N. P. 1998. Ulv i Norge. Landbruksforlaget. 224 s.

Nyttige lenker

- SKANDULV-prosjektet: <http://skandulv.nina.no>
- Norsk Institutt for naturforskning: <http://www.nina.no>
- NINAs rovviltsider NIDAROS: <http://nidaros.nina.no>
- Norges Jeger- og Fiskerforbund: <http://www.njff.no>
- Miljøverndepartementet: <http://odin.dep.no/md>
- Direktoratet for naturforvaltning: <http://www.dirnat.no>
- Fylkesmennene: <http://www.fylkesmannen.no>

